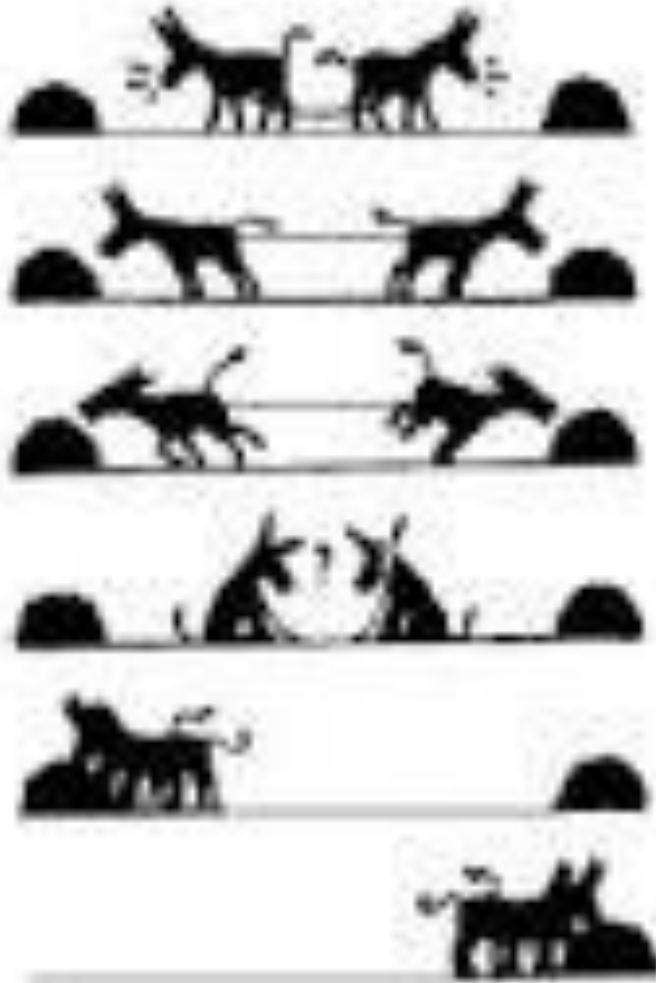

"Co-operation"

Samhandling:

Begreper og praksiser

Ottar Ness

ottar.ness@hibu.no

Samhandlingskonferansen,

29. november 2013

Utgangspunktet

- **NFR-prosjekt 2012-2015:** «Equal Footing»: Samarbeidende praksiser innen psykisk helse og rus som mangfoldig partnerskap.
- **Samarbeidsbasert forskningsprosjekt** i samarbeid med bruker- og pårørendeorganisasjoner (LPP, MH og RiO) og Asker Kommune
- **Målgruppe:** Unge voksne som strever med samtidige rus- og psykiske helseproblemer (ROP)
- **Forskningsgruppe:** Marit Borg, Ottar Ness, Randi Semb, Knut Tore Sælør + flere masterstudenter

Helse- og velferdstjenestene i Norge – i stadig endring – med stadig fokus på samhandling

- *Tilbud i nærmiljøet for personer med psykiske lidelser, 1981.*
Rundskriv fra 4 departementer.
- Reformen for psykisk utviklingshemmede, 1991
- St.Meld. 25, åpenhet og helhet, 1996-1997
- Eldrereformen, 1999
- Opptrappingsplanen for psykisk helse, 1998
- Lov om helseforetak, 2001
- Rusreformen, 2004
- NAV-reformen, 2005
- Samhandlingsreformen, 2010
- Meld. St. 13 om velferdsutdanningene, 2012
- Meld. St. 30 om rusmiddelpolitikk

Behovet for samhandling

«Hovedproblemet for mennesker med psykiske lidelser er at behandlingsskjeden har brist i alle ledd (...) Pasientene får ikke alle den hjelpen de trenger, personalet føler ikke at de får gjort en god nok jobb, og myndighetene makter ikke å gi befolkningen et fullverdig tilbud.» (St. meld 25, 1996-97, Åpenhet og helhet, s 16)

...videreført i Samhandlingsreformen 2010...

- Samhandlingsreformen – løse tre utfordringer:
 - Pasientenes behov for koordinerte tjenester besvares ikke godt nok – fragmenterte tjenester.
 - Tjenestene preges av for liten innsats for å begrense og forebygge sykdom
 - Demografisk utvikling og endring i sykdomsbildet gir utfordringer som vil kunne true samfunnets økonomiske bæreevne.

Men....

- Samhandling er vel ikke noe nytt – men hva er det egentlig?
- Hva er alle disse begrepene, ***Samhandling, samarbeid, partnerskap, samordning, koordinering, tverrfaglige team, flerfaglige team, integrerte tjenester, samhandlingskompetanse, samlokalisering, samarbeidende praksiser + + +*** - for noe og når skal vi gjøre hva?

Samarbeid, Samhandling, Partnerskap, Samordning, Koordinering, Integrering...

- Alle disse begrepene brukes om hverandre – hvordan forstår vi disse begrepene og hvordan unngår vi at de ikke blir «moteord»
 - Jfr. den eufemistiske *tredemølla* (Pinker)
- **Koordinering:**

Evnen til helse-og omsorgstjenester i å distribuere oppgaver og ansvar mellom seg for å få en felles og felles mål, samt evnen til å forfølge de oppgavene på en koordinert og rasjonell måte. (HOD: 2010, s. 13)
- **Samarbeid - Collaboration:**
 - a) Laborare (working)
 - b) Col (together)
 - c) To work jointly on an activity or project,
 - d) To cooperate traitorously with an enemy

(the Compact Oxford English Dictionary, 2009)

Ulike syn på samarbeid

- Samarbeid er å ivareta hver sin del av pasienten / oppgavene / ansvaret
- Samarbeid er å løse oppgaver i fellesskap, ha felles ansvar hele tiden

Ulike syn på samarbeid

ref.: Dahl, 2006

- Samarbeid vil si informasjonsinnhenting og formidling og deling av oppgaver
- Samarbeid er å ta ansvar hver sin gang
- Samarbeid er å gi råd/veiledning
- Godt samarbeid er når de andre tar over når de skal
- «Godt samarbeid er å løse oppgaver i fellesskap
- Felles helhetlig ansvar uavhengig hvor de er
- Samarbeid bygger på likeverdige relasjoner
- Samarbeid krever selvstendige og fleksible aktører

Samarbeid og Partnerskap

- **å arbeide sammen i PARTNERSKAP handler om:**
 - Det formelle, institusjonelle-nivået.
 - Hvordan avdelinger og tjenester beskriver hva de gjør sammen for å respondere på brukeres og pårørendes sine behov som går «utenfor» den enkeltes avdelings eller tjeneste arbeidsoppgaver.
- **Samhandling, handler om mer «aktive» former for å arbeide sammen:**
 - Handler om kunnskapen, ferdighetene, verdiene og motivene som benyttes av fagfolkene i samarbeid med brukere, pårørende og kolleger, for eksempel i:
 - Formelle tverrfaglige eller flerfaglige team
 - Mindre formelle måter
 - Bruker- og pårørendeinvolvering
 - Samarbeide på tvers av hierarkier og fagprofesjoner

Partnerskap og samarbeid

- **Partnerskap** mellom avdelinger/tjenester er sentralt for å tilby gode koordinerte tjenester
- Dyktig **Samarbeid** mellom fagpersoner, brukere, pårørende er avgjørende for å få disse partnerskapene til å virke
- Hvilke **samarbeidende praksiser** er det dere benytter, bruker og samskaper?

Samarbeid

- Samarbeid er fundert i utviklende dialoger der mennesker jobber og er sammen.
- *(...) collaboration, as we sketch it (...) involves shared intentions, relational commitments, and a dynamic and reciprocal process involved in keeping interactions collaborative.*
 - Ref.: Strong, Sutherland & Ness, 2011, p. 27
- *Joint action*
 - Ref.: Shotter, 1993
- *Shoulder to Shoulder work & Negotiated Dialogue – “Å skuldre”*
 - Ref.: Strong, 2011; Strong, Sutherland & Ness, 2011; Samhandlingsteamet Bærum

Praksiser – fra «the what's» til «the how's»

- Samarbeidende relasjoner og dialogiske samtaler
 - Vi er sammen om å forstå, tale, respondere og dele
- Fra monokulturer til dialogiske kulturer
 - Praksisene med å jobbe sammen, tale, forstå, forhandle osv
- Ydmyke, faglige kompetente, selv-reflexive fagpersoner
- Forhandle maktrelasjoner gjennom samtaler
- Håndtere spenningsforholdet mellom mikro (face-to-face) og makro (fag, politikk, lovgiving, stillingsinstrukser)
- Ha gode arbeidsforhold gjennom å organisere og lede kunnskapsarbeidere på en optimal måte.
- «Gjøring» av fagkunnskap, erfaringskunnskap og samtale- og relasjonskunnskap i praksis

Praksiser – fra «the what's» til «the how's»

«Å samarbeide innebærer at det vi gjør eller sier, følger hva våre brukere forteller til oss, og ikke er basert i teorier. Med tilpasset ydmykhet må vi se på våre brukere som eksperter i egne liv, og vi er deres mulige konsulenter.» (Tom Strong, 2000, s. 39)

- Dette handler derfor om å bruke både fag- og erfaringskunnskap som noe tentativt og som samtaleverktøy sammen med kolleger og brukere/pårørende – og dermed ta beslutninger sammen.

Barrierer ved samhandling

- Deling av sosial- og helsetjenester (eks. taushetsplikt og ulike datasystemer) (MacMurray, 2006)
- Tokenisme
- Rollekonflikter og spenninger mellom avdelinger og fagpersoner (Secker & Hill, 2001)
- Ulike profesjoners perspektiv på samarbeid og hjelp
- Profesjonell identitet kan bli truet (Robinson & Cottrell, 2005)
- Er samarbeidet likeverdig?

Barrierer ved samhandling

- Ulike finansieringsordninger bidrar til ulik prioritering mellom nivåer og tjenester
- Hva som skal måles og når?
- Stadige omorganiseringer hemmer stabile samarbeidsrelasjoner
- Knappe ressurser krever hard prioritering som medfører nedprioritering av samarbeid

Fordeler ved samhandling

Fordeler:

- Kompliserte helse- og sosiale problemer håndteres bedre (Peckham & Exworthy 2003)
- Redusere repetisjoner av tjenester fra ulike avdelinger.
- Hindrer «utvanning» av tjenester ettersom at avdelinger ønsker å å levere tjenester uavhengig av hverandre.
- Mer effektiv bruk av personale og økonomisk (Henneman et al, 1995)
- Mer helhetlige tjenester (fremfor fragmenterte)
- Likeverdighet
- Bedre tjenester for brukere/pårørende
- Økt arbeidsglede og trivsel

SÅ...

- Samhandling er MÅTEN vi organiserer og GJØR arbeidet vårt på – dette krever at det er forpliktende partnerskap, og «riktig fagkompetanse og samhandlingskompetanse på rett sted, på rett tid. Samt – bruker og pårørendeinvolvering – aktiv bruker/pårørenderolle på alle nivåer.
- Hvis samarbeid og koordinerte tjenester kommer til å bli fremtidens måter å jobbe på så må samhandlingskompetanse være noe vi utdanner og trener folk til - og praktiserer. Det blir også gjennom samhandlingskompetanse fagkompetansen blir riktig brukt.

Språk er ikke uskyldig

<http://www.youtube.com/watch?v=D9UutpkkbKY>

Å møte folk som folk

- Senter for psykisk helse og rus

«The way you begin to meet people creates the kind of conversations and relationships you can have with them»

(Harlene Anderson, 1997, Anderson & Gehart, 2007)

